

R-N.5140.1.11.2011.KN

NR REJESTRU ZABYTEKÓW: A - 406

Białystok, dnia 20 LIS. 2013

WYŚLANO DNIA 20 LIS. 2013

podpis

DECYZJA
W SPRAWIE WPISANIA ZABYTEKU NIERUCHOMEGO
DO REJESTRU ZABYTEKÓW

Na podstawie art. 89 pkt 2, art. 3 pkt. 1 i 12, art. 6 ust. 1 pkt. 1 lit. „b”, art. 7 pkt. 1, art. 91 ust. 4 pkt. 4, art. 94 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* [Dz. U. z 2003 r. Nr 162 poz. 1568 z późn. zm.] oraz art. 104 i art. 49 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – *kodeks postępowania administracyjnego* [j .t. Dz. U. z 2013 r. poz. 267], w wyniku postępowania administracyjnego przeprowadzonego z urzędu

o r z e k a m

wpisać do rejestru zabytków województwa podlaskiego
pod nr rejestru **A - 406** następujący zabytek nieruchomy:

historyczny układ ruralistyczny wsi Soce, gmina Narew, powiat Hajnówka.

Granice obszaru wpisywanego do rejestru zabytków:

granica północna przebiega: od punktu przecięcia wyznaczonego przez zachodnią granicę działki 142 (droga) i przedłużenie północnej granicy działki nr 367 (droga), następnie biegnie w kierunku wschodnim przedłużeniem północnej granicy działki nr 367 (droga), dalej północną granicą działki 367 (droga), do jej północno – wschodniego narożnika, następnie północną granicą działki 368 (droga) od punktu przecięcia wyznaczonego poprzez przedłużenie wschodniej granicy działki nr 462 (droga)

granica wschodnia przebiega: od punktu przecięcia wyznaczonego poprzez północną granicą działki 368 (droga) i przedłużenie wschodniej granicy działki nr 462 (droga), na południe przedłużeniem wschodniej granicy działki nr 462 (droga), następnie wschodnią granicą działki 462 (droga), dalej na południe przecinając rzeką Rudnie, wschodnią granicą działki 599 (droga), następnie przedłużeniem tej granicy na południe do północno – zachodniego narożnika działki 795

granica południowa przebiega: od północno – zachodniego narożnika działki 795 południową granicą działki 610 (droga), do północno – wschodniego narożnika działki 638

granica zachodnia przebiega: od północno – wschodniego narożnika działki 638 na północ przedłużeniem zachodniej granicy działki nr 507 (droga), następnie na północ zachodnią granicą działki 507 (droga), dalej na północ przecinając rzeką Rudnie zachodnią granicą działki 142 (droga) do punktu przecięcia z przedłużeniem północnej granicy działki 367 (droga).

Granice historycznego układu ruralistycznego wsi Soce, gm. Narew zaznaczono kolorem czerwonym na załączonej mapie ewidencyjnej w skali 1:5000 stanowiącej integralną część niniejszej decyzji [załącznik nr 1].

Uzasadnienie

Postępowanie administracyjne w sprawie wpisu do rejestru zabytków historycznego układu ruralistycznego wsi Soce, gmina Narew, powiat Hajnówka zostało wszczęte z urzędu przez Podlaskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Białymstoku 12 października 2011 r. l. dz. R-N.5140.1.11.2011.KN w drodze publicznego obwieszczenia, zgodnie z art. 94 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* [Dz. U. z 2003 r. Nr 162 poz. 1568 z późn. zm.] oraz art. 49 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – *kodeks postępowania administracyjnego* [tekst jednolity - Dz. U. z 2000 r. Nr 98 poz. 1071 z późn. zm.] zawiadomienie zostało wywieszone w siedzibie i na stronie internetowej BIP Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Białymstoku, tablicy ogłoszeń Urzędu Gminy Narew oraz dwóch tablicach ogłoszeń wsi Soce. Kolejne zawiadomienia: o oględzinach z dnia 9 grudnia 2011 r. oraz o zakończeniu postępowania dowodowego z dnia 26 stycznia 2012 r. zostały przekazane stronom w takim samym trybie.

W dniu 18 stycznia 2012 r. przeprowadzono oględziny historycznego układu ruralistycznego wsi Soce. W trakcie oględzin wykonano dokumentację zdjęciową oraz odbyło się spotkanie z mieszkańcami wsi Soce, podczas których został wyjaśniony tryb postępowania administracyjnego, celowość i zasadność wpisu do rejestru zabytków oraz ograniczenia wynikające z przedmiotowego wpisu. Wśród mieszkańców wsi Soce odbyło się głosowanie, ile osób jest za a ile przeciw wpisaniu wsi Soce do rejestru zabytków (wynik głosowania w protokole z oględzin).

Podlaski Wojewódzki Konserwator Zabytków w Białymstoku 25 kwietnia 2012 r. l.dz. R-N.5140.1.11.2011.KN wydał decyzję w sprawie wpisania historycznego układu ruralistycznego wsi Soce, gmina Narew, powiat hajnowski do rejestru zabytków nieruchomości województwa podlaskiego.

Od powyższej decyzji odwołanie z dnia 14 maja 2012 r. złożyli Pan Marek Rajewski, Pan Adam Iwaniuk, Pan Włodzimierz Daniluk, Pan Jerzy Pietruczuk, Pan Anatol Maksymiuk, Pani Anna Busłowska, Pani Maria Busłowska, Pan Włodzimierz Iwaniuk (ur. 1945 r.), Pani Luba Iwaniuk, Pani Agnieszka Martyniuk, Pani Alina Nieścier, Pan Marek Januszczyk, Pan Adam Tomaszuk, Pan Mikołaj Kondraciuk, Pani Tamara Kondraciuk, Pan Adam Jakimiuk, Pan Jerzy Jakimiuk, Pan Michał Charytoniuk, Pani Olga Kiezik, Pan Jan Siemieniu, Pan Mirosław Busłowski, Pan Andrzej Filipiuk, Pani Bożena Filipiuk, Pani Eugenia Filipiuk, Pani Alina Aleksiejuk.

W stosunku do odwołania założonego przez Panią Zofię Radziwoniuk, Pana Włodzimierza Radziwoniuka, Pana Grzegorza Emielianiuka, Panią Irenę Kuźma, Panią Marię Maksymiuk, Pana Jana Maksymiuka (ur. 1951 r.), Pana Jana Maksymiuka (ur. 1916 r.), m Panią Lidię Iwaniuk, Pana Jana Iwaniuk, Panią Annę Iwaniuk (ur. 1935 r.), Panią Marię Andrejuk, Panią Olgę Piteruczuk, Panią Eugenię Filipiuk, Panią Eugenie Ignaciuk, Pana Jana Ignaciuk, Panią Olgę Jakimiuk, Panią Nadzieję Andrejuk, Pana Bazylego Zacharczuk, Panią Irenę Rajewską, Pana Eugeniusza Rajewskiego, Panią Nadzieję Rajewską, Pana Michała Maksymiuka, Panią Annę Iwaniuk (ur. 1941 r.), Pana Mikołaja Antoniuka, Pana Mikołaja Ignaciuka, Panią Zofię Kozłowską, Pana Tadeusza Kozłowskiego, Panią Annę Iwaniuk (ur. 1943 r.), Panią Marię Siegień, Pana Michała Fiedoruka, Pana Romana Fiedoruka, Panią Lubą Filipiuk Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego w Warszawie pismem z dnia 3 października 2012 r. l. dz. DOZ-OAIK-6700/734/12[UB-45/2/12] umorzył postępowanie odwoławcze, gdyż w sprawie o wpis do rejestru zabytków układu ruralistycznego wsi Soce ww. osobom nie przysługiwał przymiot strony.

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego w Warszawie 15 października 2012 r. uchylił zaskarżoną decyzję w całości i przekazał sprawę do ponownego rozpatrzenia, podnosząc, że: „po analizie orzeczenia zaskarżonej decyzji organ drugiej instancji uznał, że przedmiot ochrony prawnej tego zabytku został nieprecyzyjnie określony, podczas gdy orzeczenie nie może pozostawiać wątpliwości co do przedmiotu ochrony prawnej wynikającej z wpisu do rejestru zabytków”.

Ponowne postępowanie administracyjne w sprawie wpisania do rejestru zabytków historycznego układu ruralistycznego wsi Soce, gmina Narew, powiat hajnowski zostało wszczęte 18 grudnia 2012 r. Zawiadomienie o wszczęciu niniejszego postępowania zostało wyłożone do publicznej wiadomości w siedzibie Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Białymstoku przy ulicy Dojlidy Fabrycznej 23 i na stronie internetowej (<http://wosoz.pbip.pl/>) oraz w drodze obwieszczenia na tablicy ogłoszeń Urzędu Gminy Narew oraz tablicy ogłoszeń wsi Soce.

Zawiadomieniem z dnia 19 marca 2013 r. strony zostały poinformowane o zakończeniu postępowania i możliwości wypowiedzenia się w zakresie zebranego materiału dowodowego w niniejszym postępowaniu. Zawiadomienie zostało wyłożone do publicznej wiadomości w siedzibie Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Białymstoku przy ulicy Dojlidy Fabrycznej 23 i na stronie internetowej (<http://wosoz.pbip.pl/>) oraz w drodze obwieszczenia na tablicy ogłoszeń w Urzędzie Gminy w Narwi i we wsi Soce.

9 września 2013 r. do tut. Urzędu wpłynęło pismo Andrzeja Filipiuka Sołtysa wsi Soce o niezwłoczne wyłączenie Pani Zofii Cybulko – Zastępcy Podlaskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Białymstoku z toczącego się postępowania. Pani Zofia Cybulko w piśmie z dnia 23 września 2013 r. złożyła wyjaśnienia, ustosunkowując się do zarzutów zawartych w piśmie Sołtysa wsi Soce (w aktach sprawy). Postanowieniem z dnia 4 października 2013 r. Podlaski Wojewódzki Konserwator Zabytków w Białymstoku odmówił wyłączenia Pani Zofii Cybulko od udziału w niniejszym postępowaniu, gdyż nie dopatrywał się istnienia przesłanek określonych w art. 24 § 1 k.p.a.

W trakcie ponownego rozpatrywania sprawy wpłynęły pisma z uwagami i wnioskami dotyczącymi przedmiotu wpisu do rejestru zabytków.

Mieszkańcy wsi Soce (86 osób, podpisy według załączonej do pisma list) w piśmie z dnia 24 listopada 2012 r., wnioskują o niewpisywanie układu ruralistycznego wsi Soce do rejestru zabytków. Uważają, że „objęcie układu ruralistycznego naszej miejscowości ochroną konserwatorską nie przyczyni się do jego zachowania w większym stopniu, niż obecnie, a przyniesie negatywne, wręcz odwrotne od zamierzonych skutki dla wsi Soce i jej mieszkańców”. W powyższym piśmie mieszkańcy wsi Soce podnieśli również, że ukształtowanie wsi po obu stronach rzeki nie jest uwarunkowanie historycznie, czy kulturowo, a wynika z określonych warunków geograficznych i ukształtowania terenu oraz układ zabudowań na poszczególnych posesjach nie wyróżnia na tle innych wsi w regionie i nie powinien podlegać ochronie. Zgłaszający uwagi odnieśli się do innych zapisów decyzji Podlaskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Białymstoku z dnia 25 kwietnia 2012 r.: nieuzasadnione jest stwierdzenie, że brak ochrony historycznego układu ruralistycznego wsi Soce rodzi niebezpieczeństwo utraty wartości przez niekontrolowane inwestycje. Przedstawili również negatywne skutki wpisu do rejestru zabytków takie jak: dodatkowe, wysokie koszty uzyskania zezwoleń na roboty, które do tej pory objęte są jedynie bezpłatnym zgłoszeniem budowy w Starostwie, brak możliwości ubiegania się o dofinansowanie z budżetu państwa na utrzymanie budynków, kłopoty z opieką nad zabytkiem oraz kłopoty z prowadzeniem i rozwijaniem działalności rolnej. Podkreślili zdecydowany sprzeciw większości mieszkańców wsi w zakresie wpisania wsi Soce do rejestru zabytków, jednocześnie podnosząc, że przychylenie się do wniosku pojedynczych osób jest złamaniem art. 32 ust. 1 Konstytucji RP – równego traktowania przez władze publiczne.

W odpowiedzi na zawiadomienie Podlaskiego WKZ o zakończeniu postępowania dowodowego w przedmiotowej sprawie wpłynęło pismo z dnia 31 marca 2013 r. podpisane przez Pana Andrzeja Filipiuka - Sołtysa wsi Soce oraz Rady Sołectkiej Wsi Soce w składzie: Pan Włodzimierz Radziwoniuk, Pan Jan Maksymiuk, Pan Włodzimierz Iwaniuk, Pan Marek Rajewski którzy także w imieniu mieszkańców wsi Soce podtrzymują zawartą we wniosku z dnia 24 listopada 2012 r. argumentację i powody świadczące o tym, że wpis do rejestru zabytków układu ruralistycznego wsi nie przyczyni się w znaczącym stopniu do zachowania dziedzictwa kulturowo – historycznego regionu

i niekorzystnie wpłynie na sytuację społeczno – gospodarczą lokalnej społeczności. ponownie wnoszą o niewpisywanie wsi Soce do rejestru zabytków województwa podlaskiego.

Po przeanalizowaniu akt sprawy Podlaski WKZ stwierdza, co następuje.

W świetle definicji legalnej zabytkiem jest nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową (art. 3 pkt 1 ustawy z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). Zgodnie z art. 3 pkt 12 ww. ustawy historyczny układ ruralistyczny to przestrzenne założenie wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg.

Historyczny układ ruralistyczny wsi Soce powstał w okresie pomiaru włócznej prowadzonej w królewstwach podlaskich od pierwszej połowy XVI wieku i związany był z kolonizacją terenów starostwa bielskiego. Obszar objęty niniejszym postępowaniem obejmuje teren kształtowany i zabudowywany w kolejnych okresach historycznych rozwoju Soc. Na terenie wsi znajduje się również zabudowa współczesna, wprowadzona w ukształtowaną na przestrzeni wieków strukturę.

Pierwsza wzmianka o wsi Soce pochodzi z 1560 roku. Według językoznawców nazwa wsi jest nazwą rodową, a powstała od formy osobowej *Sac* (: *cerkiewne Sasonij*) lub *Soc* (: *cerkiewne Sofonij, Sossij*). Z powyższego wynika, że nazwa wsi odnosiła się do zamieszkujących ją osadników: członków jednego rodu (rodziny) bądź nazwy, jaką ich wspólnie określano.

Wspomniana wyżej pomiaru włóczna, rozpoczęta przez Zygmunta I i Bonę w 2. połowie XVI wieku a kontynuowana przez Zygmunta Augusta, skomasowała rozproszone, luźne osadnictwo w zwarte wsie o ukształtowanym układzie przestrzennym, tzw. ulicówki. Powstające na Podlasiu wsie ze względu na swój niezwykle regularny układ zabudowy często określa się mianem wsi szeregowej. Ulica w szeregowce biegła w linii prostej. Wszystkich obowiązywała jednolita zabudowa zagród z szeregiem domów usytuowanych po obu stronach drogi. Zagrody miały nie tylko ten sam kształt, ale i tę samą wielkość oraz zbliżony, a nawet analogiczny układ budynków. Regularnej zabudowie odpowiadał regularny układ gruntów. Pomiaru włóczna zlikwidowała stare daniny i służebności wprowadzając w zamian stałe świadczenia oraz wprowadziła nowoczesny system uprawy ziemi zwany trójpolówką.

Wieś Soce została założona w połowie XVI wieku na 46 włókach *gruntu podłego*. Źródła rękopiśmienne nie dają szczegółowego obrazu wyglądu wsi i jej układu przestrzennego w XVI – XVII wieku. Jednak trwałość struktur przestrzennych wynikających w dużej mierze z przymusu trójpolowego przekonuje, że dzisiejszy układ ruralistyczny składający się z dwóch równoległych ulicówek, po raz pierwszy wyraźnie zaznaczono na mapie Tekstora - Sotzmanna oddającej stan z przełomu XVIII i XIX wieku, musiał wykształcić się już w wieku XVI.

W świetle zachowanych źródeł trudno stwierdzić, czy Soce powstały na surowym korzeniu w wyniku akcji kolonizacyjnej czy skomasowano i uregulowano wcześniej istniejące osadnictwo rozproszone, jednodworcze, istniejące po obu stronach rzeki. Wiadomo, że w skutek przeprowadzonej pomiaru powstała wieś, składająca się z dwóch równoległych odcinków – tzw. ulicówek biegnących równoleżnikowo, usytuowanych po obu brzegach rzeki Rudni, połączonych za sobą dwiema drogami biegnącymi z północy na południe łączącymi zachodnie i wschodnie skraje ulicówek. Wieś posiada dwie drogi zagumienne obiegające ją od północy i południa. Część wsi leżąca po południowej stronie rzeki określana jest przez mieszkańców jako *Mokrawy* a północna *Suchlany*.

Liczba gruntów nadanych wsi nie zmieniała się w XVI – XVIII wieku, jednak powoli następował proces rozdrobnienia własności związany z działaniami rodzinnymi a także

sytuacją gospodarczo – polityczną. Zaczęły przeważać gospodarstwa półwłókowe i ćwierćwłókowe. Pewne zmiany w strukturze władania gruntami nastąpiły w XIX wieku związku z reformami carskimi (zniszczenie poddaństwa i uwłaszczenia). Z braku dokumentów trudno ten proces zaobserwować w Socach. Na przykładzie innych wsi wiemy, że przeprowadzono pomiar gruntów i podzielono je na tzw. *częstki* w zależności od rodzaju gleby. Przestrzenny rozwój wsi polegający na rozbudowie poza granice wsi szeregowej był możliwy dopiero po akcji komasacyjnej, przeprowadzonej w okresie międzywojennym, połączonej ze zmianą modelu gospodarowania (likwidacja trójpółówki). Reforma agrarna nie przybrała znaczących rozmiarów – w związku z tym nie zdołała zatrzeć dawnego układu pól i zabudowy.

Wieś Soce w znacznej mierze zachowała swe pierwotne rozplanowanie. Siedliska ulokowane wzdłuż dwóch dróg biegnących równolegle po obu stronach rzeki Rudni, mają podobne do siebie kształty wydłużonego prostokąta i zbliżoną wielkość. W skład siedliska wchodzi zawsze dom mieszkalny wraz z podwórzem, towarzyszą mu zazwyczaj zabudowania gospodarcze (obora, chlew, stajnia, kurnik, stodoła, spichlerz, szopa itp.) oraz sad i/lub ogród. Parcele otacza ogrodzenie z bramą wjazdową i furtką.

Większość budynków zarówno mieszkalnych, jak i gospodarczych wzniesiono z drewna. Zabudowa wsi w większości pochodzi z lat 20. – 40. XX wieku. Najstarsze budynki są ceglane – pochodzą sprzed I wojny światowej (datuje się je na 1904 r.). Przedwojenne budynki drewniane zostały spalone, a ich odbudowa nastąpiła po 1918 r. Pierwsze domy były bez ozdób, wręcz surowe w swoim wyglądzie. O ich „urodzie” decydowały proporcje poszczególnych części, a także detal architektoniczny wykonany zgodnie ze strukturą drewna. Duży wpływ na zabudowę Soc miało tzw. *bieżeństwo*. W 1915 roku przesiedlono mieszkańców wsi w głąb Rosji do różnych pod względem etnicznym i kulturowym miejscowości (zarówno europejskich jak i azjatyckich). Powracający w 1919 roku repatrianci stanęli przed koniecznością odbudowy zniszczonych domostw. W tym celu przydały się umiejętności i wzorce przywiezione z Rosji. Również duży wpływ na odbudowę wsi miały: nowe narzędzia ciesielskie m.in. piła laubzegowa, rozpowszechnienie się desek jako materiału budulcowego, wykształcenie się pracowni rękodzielniczych. Domy mieszkalne sytuowano przy wjeździe na posesję, najczęściej szczytowo, wzdłuż dłuższego boku siedliska, ale popularny był również układ kalenicowy. Budynki wznoszono na rzucie prostokąta, szerokofrontowe, o ścianach w konstrukcji węglowej, belki łączono na „jaskółczy ogon” bez ostatek, następnie szalowano. Domy nakrywano dachami dwuspadowymi na więźbach jętkowych.

II wojna światowa oszczędzała Soce pod względem zabudowy i nie zaszły tu większe zmiany w porównaniu do okresu dwudziestolecia międzywojennego. Po wojnie, a następnie na przełomie lat 50. i 60. XX wieku Soce przeżyły *boom* budowlany. Budynki mieszkalne z tego okresu nawiązywały zarówno swą konstrukcją, formą jak i zdobnictwem do budynków przedwojennych. Budynki gospodarcze sytuowano w głębi posesji, wzdłuż jej dłuższych boków.

Biorąc powyższe pod uwagę stwierdza się, że historyczny układ ruralistyczny wsi Soce, objęty niniejszym postępowaniem, posiada wartości historyczne. Wartości historyczne związane są z procesem pomiaru włócznej, która rozpoczęła się na tych terenach w 2. połowie XVI w. i trwała do początku XVII w. Soce stanowią modelowy przykład tzw. wsi szeregowej powstałej w wyniku reformy rolnej. Pomiaru była rewolucyjna pod względem zmiany stosunków gospodarczo – społecznych i zadecydowała o wyglądzie krajobrazu kulturowego Soc. W jej wyniku zanikło pierwotne osadnictwo rozproszone, a powstała wieś szeregowa z regularnym łanowym układem pól z obustronną zabudową. Taki typ wsi był charakterystyczny dla większości osad wiejskich zakładanych czy regulowanych w okresie pomiaru na Podlasiu. Reforma rolna na terenach wiejskich zadecydowała o typie zabudowy. Jednak o unikalności wsi Soce świadczy fakt, lokacji wzdłuż dwóch ulic, pomiędzy, którymi przepływa rzeka Rudnia. Budynki mieszkalne występują zazwyczaj po obydwu stronach drogi jednak zdarza się, szczególnie w południowym odcinku (ulicówce) wsi, że dom mieszkalny od zabudowań gospodarczych przedzielony jest drogą, a siedliska nie są głęboko zabudowane w kierunku rzeki. Wszystko to tworzy nietypowy i niespotykany na Podlasiu układ przestrzenny, który

składa się jakby z dwóch oddzielnych, równolegle położonych wsi szeregowych. Obszar historycznie lokowanej wsi Soce zamyka się w wyraźnych, nie zatartych do dziś granicach terenowych. O wyjątkowości Soc świadczy to, że są jedyną szeregowką na Podlasiu o tak ukształtowanym układzie ruralistycznym. Przy tym należy wspomnieć, że do dziś wieś Soce zachowała swój rolniczy charakter.

Zabudowa wsi Soce stanowi spójnie ukształtowany i dobrze zachowany zespół złożony z domów mieszkalnych usytuowanych wzdłuż dwóch ulic oraz budynków gospodarczych położonych przeważnie w głębi zagrody. Ujednoliconą zabudowa mieszkalna i gospodarcza, w przeważającej części drewniana, reprezentuje budownictwo wiejskie charakterystyczne dla terenów południowego Podlasia. Wieś Soce posiada zachowaną w wysokim stopniu autentyczność walorów przestrzennych: rozplanowanie, powiązanie z naturalną konfiguracją terenu, występowanie założeń zieleni m. in. ogrodów, sadów oraz regularnej zabudowy.

O unikalnym charakterze wsi decyduje również bogate zdobnictwo poszczególnych partii domów mieszkalnych (ścian zewnętrznych, szczytów dachowych, węglów, drzwi, okien, nad- i podokienników, końcówek belek stropowych, wiatrownic, okiennic). W zdobnictwie źródłem był otaczający świat zewnętrzny (zwierzęta, ptaki, rośliny, formy geometryczne, symbole (krzyże, gwiazdy, serca), symbolika ludowa i religijna, a także tkaniny, haft (zabki, półokręgi, krzyżyki, wici roślinne). Pomysłodawcą wzoru bywał zamawiający jak i cieśla. Powszechnym było również malowanie ścian i elementów dekoracyjnych kolorowymi farbami z zachowaniem następującego układu: ściany ciemniejsze a detal jaśniejszy. Taka ornamentyka, niespotykana w innych regionach Polski nawiązuje do zdobnictwa stosowanego w rosyjskim budownictwie ludowym.

Na obszarze przedmiotowego układu ruralistycznego zlokalizowana jest zabudowa historyczna do 1945 r. oraz powojenna (realizowana po 1945 r.). W świetle przywołanej wyżej definicji układ ruralistyczny jest to obszar zamknięty w określonych granicach, który posiada wartość historyczną jako całość. Wśród tworzących go elementów mogą się znaleźć zarówno zabytki, jak i obiekty współczesne. Wpisanie do rejestru zabytków układu ruralistycznego ze względu na jego zabytkowe cechy, nie jest tożsame z uznaniem za zabytek każdej nieruchomości wchodzącej w jego skład. Dokonując oceny wpływu współczesnej zabudowy na stan zachowania historycznego układu ruralistycznego wsi Soce należy stwierdzić, że nie spowodowała ona przekształcenia tego obszaru w stopniu wskazującym na utratę wartości. Podlaski WKZ w toku postępowania dokonał analizy granic ochrony przedmiotowego obszaru w oparciu przedstawiony wyżej materiał dowodowy.

Odnosząc się do uwag zgłoszonych przez „Mieszkańców wsi Soce” Podlaski WKZ stwierdza, co następuje:

Podlaski WKZ nie podziela opinii „Mieszkańców wsi Soce”, że wpis do rejestru historycznego układu ruralistycznego wsi Soce nie przyczyni się do jego zachowania w większym stopniu, niż obecnie, a przyniesie negatywne, wręcz odwrotne od zamierzonych skutki dla wsi Soce i jej mieszkańców. Wobec unikalnych wartości kulturowych, jakie reprezentuje historyczny układ wsi Soce przedmiotowy wpis jest konieczny, a jego zasadność została wykazana w uzasadnieniu niniejszej decyzji.

Niniejsze postępowanie administracyjne zostało wszczęte z urzędu, a nie na wniosek „pojedynczych osób”. tym samym nie jest zasadne stwierdzenie, że działanie Podlaskiego WKZ jest złamaniem art. 32 ust. 1 Konstytucji RP – równego traktowania przez władze publiczne.

Ponadto takie kwestie jak: dodatkowe, wysokie koszty uzyskania zezwoleń na roboty, które do tej pory objęte są jedynie bezpłatnym zgłoszeniem budowy w Starostwie, brak możliwości ubiegania się o dofinansowanie z budżetu państwa na utrzymanie budynków, kłopoty z prowadzeniem i rozwijaniem działalności rolnej przedstawione przez „Mieszkańców wsi Soce” nie dotyczą spraw merytorycznych i nie odnoszą się do zebranego materiału dowodowego w niniejszym postępowaniu administracyjnym.

W ocenie Podlaskiego WKZ historyczny układ ruralistyczny wsi Soce jest zabytkiem w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* i jako taki zasługuje na zachowanie i należyte utrzymanie. Stanowi on unikalny element krajobrazu Podlasia. Wpis do rejestru zabytków przedmiotowego obszaru nie oznacza jednak całkowitego zakazu prowadzenia jakiegokolwiek działalności inwestycyjnej, lecz konieczności uzyskania pozwolenia organu konserwatorskiego na jej prowadzenie.

Ze względu na powyższe uznano za celowe wpisanie historycznego układu ruralistycznego wsi Soce do rejestru zabytków nieruchomych województwa podlaskiego.

Z cytowanych wyżej przepisów ustawy *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* wynika, iż ochronie prawnej podlegają m.in. zabytki nieruchome będące w szczególności układami ruralistycznymi [art. 6 ust. 1 pkt. 1 lit. „b”] ze względu na posiadaną m.in. wartość artystyczną i historyczną [art. 3 pkt. 1 i 12]; jedną z form ochrony jest wpis do rejestru zabytków [art. 7 pkt. 1]; do rejestru wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wojewódzkiego konserwatora zabytków [art. 9 ust. 1 i art. 91 ust. 4 pkt. 4 ustawy oraz art. 104 kpa].

Niniejsza decyzja podlega doręczeniu przez publiczne obwieszczenie na zasadzie art. 94 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* [Dz. U. z 2003 r. Nr 162 poz. 1568 z późn. zm.] oraz art. 49 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – *kodeks postępowania administracyjnego* [j. t. - Dz. U. z 2013 r. poz. 267].

W związku z powyższym orzeczono jak w sentencji.

Pouczenie

Od decyzji niniejszej przysługuje stronom odwołanie do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego za pośrednictwem Podlaskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Białymstoku w terminie 14 dni od daty jej publicznego obwieszczenia (art. 94 *ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* i art. 49, art. 127 § 1 i § 2 oraz 129 § 1 i § 2 kpa). Doręczenie uważa się za dokonane po upływie 14 dni od dnia publicznego ogłoszenia niniejszej decyzji (art. 49 kpa).



Podlaski Wojewódzki
Konserwator Zabytków
Andrzej Nowakowski

załączniki:

1. kopia mapy ewidencyjnej
2. pouczenie o skutkach wpisu do rejestru zabytków

otrzymują:

Właściciele nieruchomości i użytkownicy wieczysti gruntów na terenie wpisywanym do rejestru zabytków – w drodze obwieszczenia (Gmina Narew, ul. Mickiewicza 101, 17 – 210 Narew; Sołtys wsi Soce, Pan Andrzej Filipiuk, Soce 157, 17 – 210 Narew; Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Białymstoku, ul. Dojlidy Fabryczne 23; na stronie BIP Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Białymstoku – <http://wosoz.pbip.pl/>)

do wiadomości:

1. Rada Sołecka wsi Soce, Soce 92, 17 – 210 Narew
2. Gmina Narew, ul. Mickiewicza 101, 17 – 210 Narew
3. Narodowy Instytut Dziedzictwa w Warszawie, ul. Kopernika 36/40, 00-924 Warszawa
4. PWKZ a/a

20 LIS. 2013

PODLASKI WOJEWÓDZKI KONSERWATOR ZABYTKÓW
w Białymstoku
ul. Dojlidy Fabryczne 23
tel./fax 085 7412-992, 7327-562, 7326-545

legenda:

 granice historycznego układu ruralistycznego wsi Soce

